

Sygn. akt V CSK 143/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 listopada 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Barbara Myszka

SSA Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa "J. FINANSE" Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością
przeciwko Syndykowi masy upadłości "E. MEDIA" Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 3 listopada 2010 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 13 października 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok oraz wyrok Sądu Okręgowego z
dnia 20 kwietnia 2009 r., i umarza postępowanie w sprawie.**

Uzasadnienie

W związku z tym, że po wydaniu zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 13 października 2009 r. ogłoszona została upadłość strony pozwanej spółki z o.o. (postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 17 grudnia 2009 r.) powstaje zasadnicza kwestia natury procesowej, czy wniesiona przez stronę powodową w styczniu 2010 r. skarga kasacyjna może być rozpoznawana przez Sąd Najwyższy i czy w ogóle może się toczyć postępowanie rozpoznawcze w danej sprawie także z udziałem syndyka masy upadłości. W końcowym fragmencie skargi kasacyjnej powód wyraził zdanie, że mimo upadłości strony pozwanej uzasadnione jest jej rozpoznanie z udziałem syndyka masy upadłości tej strony stosownie do art. 144 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. nr 60, poz.535 ze zm., cyt. dalej jako „p.u.n.”). Nie ma bowiem – według skarżącego - w danej sprawie zastosowania art.145 ust. 1 p.u.n., gdyż - z uwagi na prawomocne orzeczenie Sądu drugiej instancji - roszczenie powoda nie podlega zaspokojeniu z masy upadłości.

W związku z wejściem w życie art. 182¹ k.p.c. w dniu 20 marca 2007 r. (art. 1, 4 i 5 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – k.p.c. oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. nr 235, poz.1699, cyt. dalej jako „ustawa z dnia 16 listopada 2006 r.”) pojawiło się zagadnienie możliwości zastosowania tego przepisu w różnych fazach postępowania rozpoznawczego (pierwszo – i drugoinstancyjnego), gdy doszło w tym czasie do ogłoszenia upadłości pozwanego. Pojawiła się też kwestia procesowych konsekwencji ogłoszenia upadłości pozwanego (dłużnika) po wydaniu wyroku przez sąd drugiej instancji w toku postępowania kasacyjnego.

W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2008 r., IV CK 4/08 (niepubl.) przyjęto, że w razie ogłoszenia upadłości pozwanego (na podstawie przepisów prawa upadłościowego z 1934 r.), po wniesieniu kasacji od wyroku sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy uchyla wydane wyroki sądów meriti i umarza postępowanie (art. 393¹⁶ k.p.c. i art. 182¹ § 1 k.p.c.). W ocenie Sądu Najwyższego, art. 182¹ k.p.c. znajduje zastosowanie także do postępowania upadłościowego (likwidacyjnego), toczącego się na podstawie przepisów prawa upadłościowego z 1934 r. W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2008 r., II CSK 561/07 (niepubl.) wyjaśniono, że art. 182¹ § 1 k.p.c. tworzy też podstawę

do umorzenia postępowania w sprawie (a nie tylko postępowania apelacyjnego), jeżeli upadłość pozwanego została ogłoszona po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji. Wyrażono też stanowisko, że art. 182¹ § 1 k.p.c. odnosi się do całego toku sprawy przed sądami powszechnymi, a jego niezastosowanie przez sąd drugiej instancji może być podstawą skargi kasacyjnej (art. 398¹⁹ k.p.c.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2009 r., IV CSK 439/08, niepubl.). W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2009 r., I CSK 427/08 (OSNC 2010, z. 3, poz. 43) trafnie z kolei ograniczono przedmiotowy zasięg zastosowania art. 182¹ § 1 k.p.c., przyjmując, że na podstawie tego przepisu umorzeniu podlegają postępowania tylko w tych sprawach, w których dochodzone roszczenia mogą być zgłaszane i uznawane w postępowaniu upadłościowym (tzw. wierzytelności upadłościowe).

Trzeba stwierdzić, że objęta pozwem wierzytelność strony powodowej, nabyta na podstawie cesji, z pewnością należy do kategorii tzw. wierzytelności upadłościowych, toteż toczące się postępowanie rozpoznawcze przed sądami meriti dotyczyło masy upadłości pozwanego dłużnika w rozumieniu art. 182¹ § 1 k.p.c. i art. 144 ust. p.u.n.

De lege lata w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażone został już pogląd, że ogłoszenie upadłości likwidacyjnej strony po wydaniu wyroku przez sąd drugiej instancji pozostaje bez wpływu na bieg postępowania kasacyjnego, które powinno nadal toczyć się z udziałem syndyka (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 433/07, niepubl.). Z uzasadnienia tego wyroku wynika, że przepis art. 398¹⁹ k.p.c. nie upoważnia Sądu Najwyższego do umorzenia postępowania w sprawie w razie ogłoszenia upadłości pozwanego po wydaniu wyroku drugiej instancji.

Nie przekonuje jednak argumentacja prawna, która legła u podstaw takiej interpretacji. Nie może za nią przemawiać przede wszystkim samo brzmienie tego przepisu. Jeżeli bowiem w przepisie art. 398¹⁸ k.p.c. (odpowiedniku art. 393¹⁶ k.p.c. w odniesieniu do kasacji) użyto czasu przeszłego a nie teraźniejszego (verba legis: "istniała podstawa do umorzenia postępowania"), nie znaczy to jeszcze, że aby de lege lata mogła być brana pod uwagę w postępowaniu kasacyjnym

podstawa umorzenia postępowania w postaci ogłoszenia upadłości likwidacyjnej pozwanego, pojawiająca się jedynie w toku postępowania rozpoznawczego przede sądami meriti. Można przyjąć przecież, że w omawianym przepisie chodzi o „istnienie” (występowanie) podstawy umorzenia postępowania właśnie w chwili orzekania, tj. w chwili wydawania postanowienia o umorzeniu postępowania. Należy przy tym zwrócić uwagę na kategoryczne brzmienia art., 182¹ § 1 k.p.c., tworzącego uprawnienie do umorzenia postępowania bez żadnych w zasadzie ograniczeń. Nie zawiera on bowiem ograniczeń przedmiotowych wymienionych w art. 182 § 1 k.p.c., nie wyklucza możliwości umorzenia postępowania po uprzednim jego zawieszeniu, w dodatku umorzenie na podstawie tego przepisu powodować może zachowanie skutków prawnych wytoczenia powództwa (art. 182¹ § 2 k.p.c.; zob. np. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2008 r., II CSK 561/07, niepubl.). Taka regulacja prawna podyktowana została z pewnością potrzebą wyeksponowania zasadniczego celu likwidacyjnego postępowania upadłościowego dłużnika, przeciwko któremu toczy się już równoległe postępowanie rozpoznawcze.

Trudno zgodzić się z oceną, że przyjęcie uprawnienia Sądu Najwyższego do wydawania postanowienia o umorzeniu postępowania na podstawie art. 398¹⁹ k.p.c. koliduje jakoby z samym charakterem postępowania kasacyjnego jako postępowania szczególnego, nastawionego już tylko na kontrolowanie legalności orzeczeń sądu drugiej instancji. Postępowanie kasacyjne również przecież „dotyczy masy upadłości „w rozumieniu art. 182¹ § 1 k.p.c. i art. 144 ust. 1 p.u.n., skoro jego funkcją jest kontrolowanie prawomocnego orzeczenia, obejmującego „wierzytelności upadłościowe”, skierowane wobec upadłego dłużnika. Przepis art. 182¹ § 1 k.p.c. może zatem znaleźć zastosowanie także w postępowaniu kasacyjnym w wyniku stosowania w tym postępowaniu odpowiednio przepisów o apelacji (art. 398²¹ k.p.c.), tj. art. 386 § 3 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c.

Za prezentowaną interpretacją art. 398¹⁹ k.p.c. i art. 182¹ k.p.c. przemawiają także względy pragmatyki procesowej. W wyniku rozpoznania przez Sąd Najwyższy wniesionej skargi kasacyjnej (mimo ogłoszenia upadłości likwidacyjnej pozwanego w toku tego postępowania) zadaniem sądu drugiej instancji pozostawałoby jedynie umorzenie postępowania (w razie uchylenia zaskarżonego

wyroku i przekazania sprawy sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania) z powołaniem się na przepis art. 182¹ § 1 k.p.c. Umorzenie postępowania w sprawie (także przez Sąd Najwyższy) nie eliminuje możliwości ponownego wytoczenia powództwa w warunkach przewidzianych w art. 182¹ § 2 k.p.c.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁹ k.p.c. w zw. z art. 182¹ § 1, w zw. z art. 398²¹ k.p.c. oraz w zw. z art. 386 § 3 uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego i umorzył postępowanie w sprawie.